

7. Анализ на информирането на обществеността по въпросите на управление на отпадъците

Предмет на анализа е информационната политика на общината във връзка с управление на отпадъците.

Анализът се концентрира върху следните въпроси:

- Наличие на стратегически подход в информационно-разяснителната политика на общината във връзка с дейностите по управление на отпадъците;
- Информационни и разяснителни дейности и привличане на обществеността;
- Използвани методи и форми за предоставяне на информация на гражданите и фирмите относно предоставяните от общината услуги в областта на управление на отпадъците.

В края на анализа са посочени основни изводи и препоръки.

Информирането на обществеността и бизнеса по въпросите на управлението на отпадъците са необходимост и в полза за постигане на целите, свързани с намаляване на количеството генерирани отпадъци и оползотворяването им и има ключово значение за успеха и добрите резултати на системите за управление на отпадъците съобразно йерархията за тяхното управление. Кампаниите за повишаване на общественото съзнание и консултации с участниците в процеса на управление на отпадъците, ще допринесат за разбиране на потенциалните възможности и ползи за околната среда, произтичащи от оползотворяването и рециклирането на отпадъците.

7.1. Стратегически подход в информационно - разяснителната политика на общината

Анализа цели да установи дали общината прилага стратегически и интегриран подход за работа с обществеността и бизнеса по въпросите, свързани с образуване и управление на отпадъците. От направените проучвания се установи, че общината прилага различни мерки ежегодно за разяснителни кампании сред населението. Стратегическият подход към тези кампании е важна крачка на общината, чрез която се цели достигането на максимално повече информация до гражданите и бизнеса. Разяснителната политика ще доведе до спазване на определените изисквания на общината относно управлението на отпадъците, чрез което ще се улесни достигането на поставените цели за развитие в тази област.

Необходимо е да бъдат разработени документи с ясна целенасоченост към населението и към бизнеса, подпомагане на дейностите при управление на отпадъците им. Необходимо е да се обоснове единен подход за разяснителна политика в общината. Интернет сайта на общината е основния обмен на информация при провеждане на различни кампании. Допълнителен обмен на информация се осъществява и чрез привличане на местните медии, които да подпомогнат за информационното образование на населението.

7.2. Разяснителни и образователни дейности и привличане на обществеността

На общинско ниво, населението следва да бъде информирано и привлечено в процесите на вземане на решенията, относно управлението на отпадъците.

Комуникационните цели могат да бъдат разделени на две категории:

- повишаване на общественото съзнание и обучение и
- комуникация с участниците в дейностите по управление на отпадъците.

Повишаването на общественото съзнание има за дългосрочна цел да постигне промяна в поведението на населението чрез осъзнаване на екологичните рискове, свързани с изчерпване на ресурсите, генерирането и обезвреждането на отпадъците.

Обучението и комуникацията е процес, чрез който от една страна се предоставя информация на участниците, а от друга се обменят и оценяват идеи и дейности по управлението на отпадъците. Образованието и комуникацията с участниците в дейностите по управление на отпадъците е изключително важна за:

- предоставяне на информация относно политиката по управление на отпадъците;
- получаване на информация, обратна връзка и подкрепа от участниците в управление на отпадъците;
- подпомагане на формулирането, обсъждането, приемането и прилагането на дейности, засягащи финансирането и възстановяването на разходите.

Провеждането на информационни и разяснителни дейности трябва да се насочат основно към:

Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци.

Предотвратяването образуването на отпадъци се състои от следните елементи:

- Стриктно избягване на отпадъците

Стриктното предотвратяване включва пълното избягване на генерирането на отпадъци, чрез реално премахване на вредните вещества или чрез намаляване на материалния и енергийния интензитет в производството, потреблението и разпространението.

- Намаляване на генерирането на отпадъци при източника

Намаляването при източника включва минимизиране употребата на токсични или вредни вещества и/или минимизиране консумацията на материали или енергия.

- Насърчаване на повторната употреба

Повторната употреба на продуктите включва многократната употреба на продукта в оригиналната му форма, по оригиналното му предназначение или като алтернатива, с или без допълнителна обработка.

- Рециклиране при източника

Рециклирането при източника включва дейности, които позволяват използването на даден материал след обработка на територията на производителя на отпадъка. Примери са: използване след биологично третиране (домашно компостиране) и използване след пречистване

Предотвратяване образуването на БО от домакинствата

Предотвратяването образуването на отпадъци е задача на генераторите на отпадъци. Повечето от домакинствата дори не са запознати с методите и начините за предотвратяването на отпадъците. Въпреки, че предотвратяването на отпадъци е първичното ниво в йерархията на управлението на отпадъците, за домакинствата избягването на битовите отпадъци е доста трудно.

В отпадъците от домакинствата преобладават отпадъците от ежедневието и в общината се характеризират както следва:

- *Отпадъци от кухни и „зелени” отпадъци от градини*

Отпадъците от приготвянето на храна не могат да бъдат избегнати. Населението, обитаващо вилни зони и малките населени места (села) има лично стопанство, при което отпадъчните зеленчуци и плодове, както и отпадъците от храна се оползотворяват като храна за отглежданите животни. Различна е ситуацията за населението, живущо в градовете и курортните населени места в общината, където таква оползотворяване на битовите отпадъци е невъзможно.

За предотвратяване образуването на отпадъците от кухни и градини е препоръчително общината да предприеме мерки, като поощрява домашното компостиране сред населението. В селищните райони на общината този метод се практикува, но само за част от градинския отпадък. Предвид броя на населението, което може да прилага домашно компостиране, общият ефект на намаляване на отпадъците би донесъл положителен резултат.

- *Хартия (различна от опаковки)*

Това са отпадъците от вестници, списания и рекламни брошури. Количеството на вестниците и списанията обикновено нараства с благосъстоянието на населението. Предотвратяването би означавало преминаване към електронни медии, като радио, телевизия и в частност интернет. Предвид факта, че тези отпадъци са важно информационно средство, може да се заключи, че количеството им по-скоро ще се увеличи, отколкото ще намалее.

- *Опаковки*

Тези отпадъци са съставени в голямата си част от пластмаса (40 до 50%) и картон (30%), освен това от композитни материали, метални кутии, стъкло. Възможността за предотвратяване на тези материали от домакинствата е крайно ограничена. Имайки предвид, че повечето продукти са опаковани неколнократно, то потребителят не е този, който е в най-силна позиция да ограничи опаковките. В такава се намират производителите на продуктите и опаковачата промишленост. Те определят вида на опаковките и опаковането на продуктите, като по този начин предопределят вида на получените в резултат отпадъци.

В заключение може да се каже, че предотвратяването на опаковъчните материали от потребителите е относително ограничено. Производителите на продукти имат много повече влияние върху този вид отпадъци при проектиране на опаковката

- *Други отпадъци*

Към тази група могат да се причислят отпадъци като батерии, електрическо и електронно оборудване, строителни, едрогабаритни отпадъци, текстил и др. Предвид непрекъснато разрастващото се строителство, желанието на населението да използва модерно оборудване и факта, че иновацията изисква модернизация на електронното оборудване на всеки 2 до 5 години, тенденциите са за увеличаване генерирането на гореописаните отпадъци.

Както става ясно, предотвратяването на отпадъците в домакинствата е трудно за повечето компоненти на битовите отпадъци. При силна мотивация на населението, потенциалът от 60% за предотвратяване може да се достигне и в общината. Това обаче ще изисква силно повишаване на информираността на населението. Но дори тогава ще сътрудничат само малък брой от домакинствата, които могат да си позволят такава промяна и като цяло по-скъпо поведение при пазаруване. Предварителната оценка показва, че въз основа на мерките за предотвратяване би могло да достигне 1 до 2% намаление на битовите отпадъци от домакинствата в средносрочен и дългосрочен план. Важна стъпка в това отношение са последващите действия, които общината трябва да предприеме с извършване на прединвестиционни проучване, с цел осигуряване на съоръжения за домашно компостиране и за поощряване на населението за използване на този подход.

Важен стимул е и потребителската такса. С възможността за освобождаване на 100% от заплащане на отчисленията за депониране, при намаляване количеството на депонирани биоразградими отпадъци, предотвратяването, повторната употреба и рециклирането стават все по-важни за домакинствата. В съответствие с опита и съгласно описаното по-горе, ефектите от схемите с такси могат да бъдат измервани най-вече в подобрени нива на рециклиране.

За да бъде компостирането успешно прилагано, особено земеделското и домашното, трябва да се провеждат непрекъснато разяснителни кампании, които да подчертават ползите за околната среда, (намалени разходи за транспорт и емисии, нужда от по - малки мощности за третиране, замяна на торфа и изкуствените торове в градинарството и т.н.), както и не на последно място финансовите ползи от домашното компостиране.

Предотвратяване и рециклиране на отпадъците в търговския сектор

По принцип съществуват две основни сфери за предотвратяване на отпадъците в търговския сектор, като:

- компаниите да прилагат мерки за намаляване на техните отпадъци.
- компаниите прилагат мерки за намаляване на отпадъците, което ще се появи, когато в края на жизнения цикъл на произведените от тях продукти те ще се загубят, като такива. Тези мерки попадат в принципа “Разширена отговорност на производителя”, който е част от настоящата програма и е детайлно разгледан в анализа за организационните схеми.

Най-голяма част от отпадъците от търговската дейност са отпадъците от: производството, строителни отпадъци и отпадъци от офисите. Отпадъците от опаковки, които основно се генерират при разопаковането на отделните продукти като фолио, торби, стърготини, хартия, кенове и смачкан картон се използват от организациите за отговорност на производителя, които дори заплащат за осигурените материали, ако са подходящо сортирани. Това е от значение за стимулиране на частния сектор за подобряване или промяна на системите им за управление на отпадъците, чрез които търговците да погледнат на техните отпадъци като на материали, които биха могли да се избегнат или рециклират за по-малка стойност, отколкото да се депонират. По тази причина е необходимо да се осигури голямо търсене на рециклируеми материали така, че фирмите да имат възможност да рециклират рециклируемите си отпадъци. В тази връзка изключително важна роля имат ООп, които са отговорни за развитието на пазара на нарастващото количество от опаковки.

За постигане на обмен на информация и трансфер на ноу-хау за подобряване на ефективността на управлението на отпадъците, от първостепенна важност е съществуването на диалог с частния сектор, работещ в сферата на управление на отпадъци. От първостепенно значение е:

- редовното предоставяне на информация на населението и индустрията и привличането им в процесите на вземане на решения по въпросите на управление на отпадъците;
- организирането на курсове за обучение по управление на отпадъците, насочени към частния сектор;
- въвеждането на системи за управление на околната среда

За увеличаване нивото на предотвратяване на генерирането и рециклирането на отпадъци от изключително важно значение са информационните кампании, насочени към цялостното население или отделни лица, които също така оказват влияние и на фирмите по отношение на сепарирането при източника. Активното участие на населението в предотвратяването и рециклирането на отпадъците в общината трябва да се превърне в приоритет в управлението на отпадъци.

Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци

Увеличаването на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци води до минимизиране на количествата на рециклируемите отпадъци в общия поток на отпадъците, постъпващи на депо.

Формулирането на количествени цели за рециклиране и оползотворяване, засягащи определени приоритетни потоци отпадъци е практическа мярка за налагане на рециклирането/оползотворяването.

Приоритетни за постигане на националните цели за рециклиране и оползотворяване на отпадъците са схемите за разделно събиране и рециклиране за следните групи отпадъци:

- отпадъци от опаковки и други битови отпадъци, подходящи за рециклиране (отпадъци от хартии и картони, пластмаси, метали и др.);
- отпадъци от офиси, административни сгради и учреждения;
- биоразградими отпадъци от домакинствата и заведенията за обществено хранене;
- едрогабаритни отпадъци;
- отпадъци от строителство и разрушаване на сгради;
- негодни за употреба автомобилни гуми;
- масово разпространени опасни отпадъци, като отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, луминесцентни лампи и др.

Кампаниите за повишаване на общественото съзнание и консултации с участниците в процеса на управление на отпадъците, ще допринесат за разбиране на потенциалните възможности и ползи за околната среда, произтичащи от оползотворяването и рециклирането на отпадъците.

Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъци.

За да бъде системата достатъчно ефективна, то населението трябва да бъде запознато не само с нейното съществуване, но с важността от опазване на околната среда и до резултатите, които тя ще доведе при правилно функциониране. Успехът на системите за разделно събиране на отпадъци зависи в огромна степен от участието и заинтересоваността на населението.

Необходимо е провеждане на постоянна информационно-образователно кампания за популяризиране на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки, която да цели запознаване на населението с целите и функциите на системата, разделното събиране на отпадъците от домакинствата и офиса, ползите за околната среда от разделното събиране на отпадъците и др.

Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци

Наличието на нерегламентирани сметища и стари замърсявания с отпадъци, налага предприемане на мерки за тяхното почистване, саниране и рекултивация. Най-често нерегламентираните сметища се образуват от безразборното изхвърляне на отпадъци в покрайнините на малките населени места и градовете, извън маршрута на системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване в общината. С цел предотвратяване риска от стари замърсявания и образуване на нови такива, Община Созопол, е предприела действия по почистването им чрез включване в кампании за борба срещу неразумното образуване и разпространение на отпадъци.

Общината е наложила през годините няколко кампании сред населението, които целят привличането на интереса им към дейностите по управлението на отпадъците.

❖ Община Созопол активно участва в мащабната кампания “Да изчистим България за един ден”, с организирането и информирането на гражданите, фирми, неправителствени организации, училища, детски градини и др. Ежегодно в нея се включват много граждани и различни институции, като тенденцията е за увеличаване броя на участниците.

Кампанията се е наложила като много ефикасна и образователна. Събраните отпадъци от замърсените терени по време на инициативата се депонират на Регионалното депо за неопасни битови отпадъци –Созопол и тяхното количество през годините е представено в следващата таблица:

Таблица 7-01: Количества събрани отпадъци от кампания „Да изчистим България за един ден” за периода 2012-2015г. в тонове

Година	2012	2013	2014	2015
Община Созопол	414,4	13,56	3,9	3,92

❖ Община Созопол взема участие в конкурса „За чиста околна среда“, на МОСВ и ПУДООС. В него имат възможност да се включат общини и кметства, както и училища, детски градини, обединени детски комплекси от цялата страна. За 2016 в Националната кампания „За чиста околна среда-2016 г”. Община Созопол се включва с четири проекта за финансиране от ПУДООС на тема „Обичам природата – и аз участвам“. Основно проектите представляват почистване на съответните райони, пътеки с плочки, оформяне на кътове за отдих, с пейки и монтиране на кошчета. Проектите ни тази година са насочени към кътове за отдих и облагородяване на съответните пространства. Целта на кампанията на МОСВ е да се повиши екологичната култура и се следват съвременните тенденции в сферата на опазване на околната среда, както и да се насърчи участието с доброволен труд на гражданите и младите хора в създаването на по-добра жизнена среда.

❖ За поддържане чистотата в малките населени места, кметовете и кметските наместници опитват да привлекат и местното население, като ги насърчават да поддържат добро хигиенно състояние на и около имотите си.

❖ Всяка година на територията на Созопол и цялата община се прави пролетно почистване, озеленяване и освежаване на обществените места. Тази година инициативата включва и замърсени терени извън населените места, което ще даде възможност за почистване на големи територии, както общински, така и частни.

Община Созопол е с номинация за най- екологична община от Второто издание на годишните награди „VIP Business Awards 2016“, предшествано от конкурс за добри практики и значими постижения в различни категории в сферата на бизнеса. За първи път за участие в престижния конкурс е поканена община, а именно Община Созопол. Общината е номинирана в категорията „Опазване на околната среда”.

Мерките и кампаниите, които общината е въвела и наложила през годините са ефикасни, но въпреки това по-голямата част от тях не достигат в достатъчно широк аспект до населението. Необходимо е да бъдат организирани още различни кампании за привличане на населението към дейността. Населението е основен участник в процеса на управление на отпадъците, защото то е постоянен техен генератор и поради това трябва да бъде информирано за въздействието върху околната среда, причинено от обезвреждането на отпадъци, както и за възможностите и отговорностите относно предотвратяването и оползотворяването на отпадъците.

Вземането на правилни решения и осъществяването на мерките, заложили в общинската програма, трябва да се постигне при оптимален баланс на интересите на различните участници в управлението на отпадъците. За целта е необходим непрекъснат диалог с участниците в дейностите по управление на отпадъците и организирането на кампании за повишаване на общественото съзнание. Предвиждат се мерки за:

- привличането на населението, неправителствени организации и заинтересованата индустрия, в процесите на вземане на решения по въпросите на управление на

отпадъците, като особено значение следва да бъде отделяно на начина за определяне на “такса битови отпадъци” и отчитането на изразходваните средства;

- повишаване на общественото съзнание, с цел да се постигне промяна в поведението на населението, чрез осъзнаване на екологичните рискове, свързани с изчерпване на ресурсите, генерирането и обезвреждането на отпадъците;

- провеждане на конкурси, празненства, обществени мероприятия, организирани специално за целта или включени като част от програмите за честване на празници на общината или конкретно населено място, като специално внимание следва да бъде отделено на работата с подрастващите;

- получаване на обратна връзка за успеха на прилаганите мерки за управление на отпадъците.

Също така предвид законодателните промени в областта на отпадъците е необходимо населението да се запознае с тях, с новите изисквания за третиране и управление на отпадъците, наложената йерархия, както и с проблемите пред общината за достигането им и претърпените вреди и пропуснати ползи при неспазване на изискванията. Необходимо е да се организира запознаване на населението и фирмите с всеки един етап от йерархията за управление на отпадъците, както и необходимите начини и действия за достигането.

Добре е, за да се организират правилно тези дейности ежегодно общината да изготвя график и обобщени предложения за извършването на конкретните кампании, както и да се определи необходимият ресурс за това. Ако този график предварително се обяви на населението ще може на по-късен етап да се организира по-лесно, а населението ще бъде подготвено за него. Също така е добре общината да изготви и брошури, дипляни и др., чрез които по-лесно ще бъде разбрано посланието за добро управление на отпадъците.

7.3. Начини за предоставяне на информация относно общинските услуги в областта на управление на отпадъците

Основната форма за предоставяне на информация е интернет страницата на общината www.sozopol.bg.

Информация за управление на отпадъците в общината се разпространява и чрез публикуване на съобщения на информационното табло в центъра за административно обслужване, както и при необходимост в местните вестници. Ежегодно се провеждат информационни кампании със служителите на общинска администрация с цел обмен на информация с населението и лицата в частния сектор. При провеждане на кампаниите се разпространяват информационни материали (листовки и плакати) сред населението, свързани с различни групи отпадъци и тяхното третиране.

Основни изводи и препоръки

□ Общината изпълнява всички ангажименти за консултации с обществеността, произтичащи от екологичното законодателство, като ѝ се предоставя възможност да участва в процеса на вземане на решения по изготвяне на планове и програми и по инвестиционни предложения на територията;

□ Според отразените по-горе мерки, общината разполага и публикува на сайта си информация относно управлението на отпадъците. Това обаче не е напълно достатъчно, тъй като част от населението нямат достъп до електронната мрежа и това доста ограничава техните възможности да се запознаят с дейността.

□ Необходимо е провеждане на повече информационни кампании чрез организиране на срещи или информиране на населението, чрез средствата за масово осведомяване. По

този начин се цели по-голяма част от населението да има достъп до информацията и да се привлече тяхното активно участие. Достигнатите резултати до тук по отношение на информираността и предоставянето на информация на гражданите е добро, но е необходимо подобряването им и увеличаване на кампаниите, чрез което ще се увеличат възможностите на общината за достигането на набеязаните мерки в развитието на дейността по управлението на отпадъците.